

Homo homini lupus. Een uitgewerkt thema voor het 4de leerjaar van het secundair onderwijs.

1 januari 1988

Auteur: Walter de Hert

Volume: 18

Nummer: 1

Pagina's: 26-35

Documenten

- [vonk_jrg18_004.pdf](#)

homo homini lupus een uitgewerkt thema voor het 4de leerjaar van het secundair onderwijs naar aanleiding van het schoolboeknummer vonk 1986 4 werd aan een aantal leerkrachten gevraagd hun redenen voor het niet gebruiken van leerboeken neer te schrijven uit die teksten verscheen een kleine compilatie anderhalve bladzijde van citaten wat toen bleek was dat de meesten onder hen het moeilijk hadden met het maken van een welke paalde keuze een aantal opteerden echter voor het werken met eigen materiaal dat jaarlijks werd aangepast aangezien het voor de geïnteresseerde leerkrachten moeilijk is om dat eigen materiaal te bekijken rijpte binnen de redactie de idee om regelmatig een deel van zo'n eigen cursus te publiceren al dan niet in de vorm van een thema in hoeverre die idee verwezenlijkbaar blijkt te zijn zal de volgende maanden moeten blijken de volgende tekst is een voorbeeld van een thema dat nu al enkele jaren in een vierde jaars o richtingen handel en electriciteit door mezelf gebruikt wordt en elk jaar bijgewerkt leerdoelen en evaluatiemethoden ga ik u besparen wel wordt elk onderdeel ingeleid met een aantal opmerkingen onmiddellijk gevolgd door de teksten en oefeningen die de leerlingen in handen krijgen tenslotte nog dit de algemene opties van dit en andere thema's waren de verschillende taalvaardigheden te integreren woordenschat en taalbeschouwing er thematisch bij te betrekken en een portie waardenverduidelijking in te sluiten als bepaalde oefeningen voorafgaande cursorische momenten veronderstellen wordt dit vermeld thema homo homini lupus homo homini lupus latijn de mens is voor zijn medemens een wolf luisteroefening herwig hensen de bunker bron brt 1 12 3 81 schoolradio aangezien het hier gaat om een schoolradio uitzending moet een copie van de uitzending te verkrijgen zijn bij ministerie van nationale opvoeding en nederlandse cultuur dienst didactische films audiovisuele media en bijschoolse activiteiten en handelskaai 7 1000 brussel indien hieromtrent problemen zouden rijzen kunnen de geïnteresseerden zich tot de redactie wenden romeinse put 50 2520

edegem maar niet allemaal tegelijk 26 vow 1988 18de jq nr 1 deze opname van het luisterspel is het uitgangspunt van het thema het gaat om een bijwijlen bombastische evocatie van de tekst de bunker hierin wordt een leraar geconfronteerd met de dreiging van een kernoorlog reden waarom hij besluit een bunker te bouwen het spel verloopt dan zo dat er telkens andere gegadigden voor een plaatsje opduiken in zekere zin draait de tekst rond de idee dat iedereen klein en groot medeverantwoordelijk is voor de gang en stand van zaken de tekstonafhankelijke vragen zijn gebaseerd op een lijst uit het nederlandse leerboek taal vandaag 4 volgens mij kunnen andere lijsten even goed gebruikt worden op dit moment zijn de leerlingen reeds vertrouwd met de lijst daarom worden enkel de relevante vragen uit de lijst over genomen woordenschatlijst regie un0 onu koude oorlog apres nous le deluge oerinstinct struggle for life offensieve stelling parasiet schrijfwijze prive bunker uitroeiing inbeslagname luister aandachtig naar het nu volgende hoorspel en beantwoord de volgende vragen inhoudelijke vragen 1 wat bewijst dat matthias de draak steekt met wereldproblemen 2 om welke redenen verandert matthias van gedachte wat het aanschaffen van een schuilkelder betreft 3 wat tref je allemaal aan in zo n bunker 4 som op wie er allemaal langs komt doe dit in de chronologische volgorde en vermeld achter de namen de redenen waarom deze mensen aanbellen 5 waarvoor dient het machinegeweer 6 om welke reden wil matthias de ouders van celia buiten 7 verklaar ik ga de paddestoelen plukken die ik zelf gezaaid heb 8 beschrijf het karakter van matthias 9 is de titel van dit thema van toepassing op dit hoorspel tekstonafhankelijke vragen 1 1 vind je dit een goed onderwerp voor een verhaal 1 2 welke gevoelens roept het werk bij je op 2 1 heeft de schrijver veel woorden gebruikt die je vreemd vindt 2 9 lijkt het verhaal op een verhaal dat je al eens gelezen hebt 3 1 vind je in het verhaal bepaalde passages die het hele verhaal verklaren 3 2 heeft het verhaal volgens jou een diepere bedoeling 3 3 hoe zou je zelf die diepere bedoeling formuleren 3 5 vertelt het verhaal iets over mensen en ideeën in het algemeen 4 1 voel je je op een of andere manier bij het verhaal betrokken 4 3 vind je dat het verhaal over belangrijke dingen handelt mogelijkheid tot discussie 1 volg je de ontwapeningsdiscussie en gesprekken in de pers waarom wel niet 27 2 vind je dat de kans van een derde wereldoorlog toeneemt of afneemt 3 zou je je veiliger voelen in een schuilkelder 4 zou je er een laten bouwen opdracht mijn eigen bunker bron eigen idee hieraan onmiddellijk voorafgaand was er een cursorisch moment over de beschrijving van plaats en ruimte mask eerst een getekend ontwerp van je eigen bunker schrijf daarna een tekst van t 250 woorden waarin je eerst een beschrijving geeft van het uitzicht van zo n schuilkelder beschrijf daarna hoe je het gebouw zou inrichten en wat je wel niet zou meenemen herlees vooraleer je begint de teksten over de beschrijving van een plaats in deel schrijfvaardigheid stellen indien je niet akkoord gaat met het uitgangspunt een bunker inrichten schrijf dan een tekst van t 200 woorden waarin je je redenen uiteenzet mondelinge oefening het schuilkelder bij fall out probleem bron sidney b simon naar eigen waarden deel 2 zie ook w de hert openheid eerlijkheid enz dit onderdeel dient met de nodige omzichtigheid gehanteerd te worden omdat het om een vrij delicate zaak gaat de 10 betrokkenen kunnen door neutraler figuren vervangen worden ik weet echter uit ervaring dat er

telkens leerlingen zijn die het onethische van deze oefening inzien de uiteinde lijke discussie draait dan ook om het nemen van een beslissing in se en niet zozeer om welke beslissing genomen wordt woordenschat fall out de radioactieve deeltjes die na de explosie van een kernwapen in de atmosfeer komen en met de luchtstromingen worden meegevoerd kleine winkler prins in kleur dit is een oefening in het probleemoplossen er wordt gewerkt in drie fasen een individuele een in groepjes van 4 5 leerlingen en een in de hele klasgroep lees eerst de volgende tekst aandachtig jullie voren de leiding van een departement van de Amerikaanse regering in Washington die experimentele stations ver van de bewoonde wereld beheert plotseling breekt de derde wereldoorlog uit en er vallen overal bommen over de hele wereld worden er steden verwoest de mensen haasten zich naar de schuilkelders die speciaal voor de fall out na de atoombommen gebouwd zijn jullie ontvangen een wanhopig telefoontje om hulp van een van de experimentele stations 28 het schijnt dat daar tien mensen zijn en er in hun schuilkelder slechts genoeg ruimte lucht voedsel en water is voor zes personen voor de drie maanden die men in de schuilkelder moet blijven deze mensen realiseren zich dat als zijzelf zullen moeten uitmaken wie er wel en wie er niet in de schuilkelder mag er een vechtpartij zal uitbreken daarom hebben ze besloten om de beslissing waar ze zich bij zullen neerleggen aan hun superieuren het deert over te laten jullie moeten echter haast maken om in je eigen schuilkelder te komen je hebt net twintig minuten aan te beslissen welke vier mensen er niet in de schuilkelder mogen voor je begint zijn er twee belangrijke overwegingen ten eerste zou het heel goed kunnen dat de zes mensen die jullie in de schuilkelder toelaten de enige zijn die deze oorlog overleven en dus het menselijk ras opnieuw moeten beginnen ten tweede moet je je realiseren dat als je niet binnen een half uur een beslissing neemt er een vechtpartij ontstaat die wel eens aan meer dan vier mensen het leven zou kunnen kosten dit is wat je weet van de tien mensen 1 een zestienjarig meisje met een bedenkelijk laag IQ die van school weggelopen is en zwanger 2 een politieagent met geweer die is ontslagen wegens wreedheden 3 een priester 75 jaar oud 4 een 36 jaar oude vrouwelijke arts die geen kinderen kan krijgen 5 een 46 jaar oude violist die zeven jaar in de gevangenis heeft gezeten voor de handel in verdovende middelen en pas zes maanden op vrije voeten is 6 een 20 jaar oude militante neger zonder speciale vaardigheden 7 een homoseksuele architect 8 een 39 jaar oude prostituee die zich vier jaar geleden uit het vak heeft teruggetrokken 9 een rechtenstudent van 26 jaar 10 zijn vrouw van 25 jaar die de afgelopen negen maanden in een psychiatrische inrichting heeft doorgebracht en nog zwaar onder de medicijnen zit zij weigert gescheiden te worden je krijgt eerst 5 minuten om voor jezelf te beslissen daarna krijgt elk groepje een kwartier om een lijst van zes personen op te stellen waar iedereen in de groep mee akkoord gaat tenslotte wordt in de hele klasgroep gepraat over het resultaat de manier van selecteren en het probleem oplossen de leraar heeft nog enkele vragen in petto om het geheel af te ronden lyriek snoek vian en aafjes bron deze vrij traditionele gedichten in de zin dat ze iedereen bekend zijn zijn reeds in verschillende bloemlezingen en tijdschriften verschenen omdat dit voor de leerlingen van het vierde jaar een eerste kennismaking met poëzie is blijven de vragen erg algemeen en

gaat het om het uitwerken van wat poezie is en wat niet over de juistheid van bepaalde visies op deze gedichten wordt niet geoordeeld hierna volgen drie gedichten na lectuur beantwoord je de vragen die volgen

29 paul snoek het wintermuseum boris vian de deserteur voor marie france daenen mijnheer de president een bezoek aan nova zembla is de moeite waard k schrijf u een brief bij deze die u wellicht zult lezen op dit prachtige eiland worden in het wintermuseum hoewel u mij niet kent veertig soorten sneeuw en ijs bewaard vanmorgen kwam de post de meeste monsters heeft men kamnee redden mij net uw oproep wekken voor de grote explosie an naar het front te trekken nu bijna twintig jaar geleden als vechter uitgedost plaatsgreep mijnheer al bent u groot u moet het mij vergeven regelmatig karen nog fossiele sneeuw en ijsrestanten maar ik schiet in dit leven door sneeuwzoekers ontdekt geen arme andren dood deze prachtverzameling verrijken al stelt het u teleur maar enig in hum soort en daarom wereldberoemd k heb mijn besluit genien zijn de zeven pinguins en de zeehoe niet near het front te kampa ik word een deserteur de pingulns zijn blind maar toch heeft een van hen ik trek van noord naar zuid vorige herfst nog een ei gelegd ik trek door zon en regen het is roestbruin en wordt angstvallig ik loop de mensen tegen in een diepvriesschrijn bewaard en draag mijn boodschap uit men kan het even bezichtigen negeer het kil bevel tegen betaling van twee dollar en weiger an te strijden en weiger an te lijden de zeehoe is ziek blijf uit die oorlogshel in een glazen container vol doorzichtig water mijnheer de president dobbert hij lusteloos rond waarom ons bloed te vragen als een zwemende klamp rubber ga zelf uw leven wagen hij wordt met kiinstvis in leven gehouden als u zo moedig bent 1 nee ik draag geen geweer een hete kop thee is verkwikkend geef opdracht aan uw heren na de tocht door de blizzardtunnel mij niet te arresteren waarbij een verdovende verstijving knal mij gewoon maar neer in vroegere tijden ook koude genoemd zich op de oren neus en lippen der bezoekers vastzet mijn vader stierf als held mijn broers zijn eens vertrokken godzijdank is na de grote explosie in fraaie wapenrokken deze ziekte dampleet van de aardbol verdwenen ze sneuvelden in t veld mijn moeder huilde lang dat verneem je van de bewaker nu ligt ze ander zoden een man die zeer lang geleden daar kan geen ban haar doden in friesland werd geboren daar is ze niet meer bang ben k krijgsgevangen zat een gesprek met ham is uitermate boeiend heeft men mijn vrouw gestolen maar zijn verhalen moet je naden met een korrel zout mijn hart mijn trouw gestolen zeker wanneer hij het heeft over hollandse schaatsers en al wat ik bezat of over de sneemenan die hij als jongen nu sluit ik morgenvroeg met echte sneeuw zou hebben genaakt de deur naar het verleden k ga zwerven door het heden doe alsof je hen gelooft want zo is het genoeg en wend begrijpend je blikken van hem af wanneer een traan van helder water rolt over zijn wang vanuit zijn rechtse porseleinen oog 30 bertus aafjes de laatste brief de wereld screen vol lichtere geluiden en een soldaat sliep op zijn overjas hij droomde lachend dat het vrede was qodat er in zijn droom een klok ging luiden er viel een vogel die geen vogel was niet ver van her tussen de warme kruiden eh hij werd niet meer wakker want het gras werd rood eenieder weet wat dat beduidde het regende en woei toen herbegon achter de grijze lijn der horizon het bulderen goedmoedig der kanonnen maar uit zijn jas terwijl hij liggen bleef bevrijdde zich het laatste wat hij

schreef liefste de oorlog is nog niet begonnen vragen en opdrachten bij de gedichten 1 welk gedicht spreekt je het meest aan probeer te formuleren waar om 2 duid achter de titels van de gedichten in de juiste code je antwoord op de volgende vragen aan a welk gedicht lijkt je erg realistisch r b met welk standpunt van de dichter ga je akkoord a c welk gedicht lijkt je het meest gedicht g d rangschik de gedichten in volgorde van appreciatie 1 2 3 a b c d de laatste brief het wintermuseum de deserteur 3 zijn er woorden in de gedichten die door de schrijver in een ander dan gangbare betekenis gebruikt worden welke 31 uitbreiding van versus de vertaler bron handboek frans het leek me een zinvol idee om de twee uiteenlopende versies van de deserteur te laten vergelijken hierna vind je de originele versie van het franse gedicht le deserteur van boris vian deze versie werd lange tijd verboden in frankrijk omdat het een onvaderlands gedicht zou zijn de censuurperiode viel samen met en volgde de algerijnse bevrijdingsoorlog 1954 1962 vergelijk de nederlandse vertaling met het origineel 1 wat valt je onmiddellijk op 2 welke versie vind je de meeste scherpe 3 welke versie verkies je boris vian le deserteur monsieur le president depuis que je suis ne je mendierai ma vie je vous fais one lettre j ai vu naurir non pare sur les routes de france que voos lirez peut etre j ai vu partir mes freres de bretagne en provence si voos avez le temps et pleuren mes enfants et je dirai aux gees je viens de recevoir ma mere a tent souffart refusez d obeir mes rapiers militaires qu elle est dedans sa tombe refuses de la faire pour partir a la guerre et se mode des bombes n allez pas a la guerre avant mercredi soir et se move des vers refusez de partir monsieur le president nand j etais pr isonnier s il faut dormir son sang je ne veux pas la faire on m a vole ma female allen dormir le votre je ne suis pas sur terre on m a vole non ame vaas etes bon apotre pour toer des pauvres gene et tout non cher passe monsieur le president ce n est pas pour vuns faaiier derain de bon matin si voos me poursuivez il faut que je voos dise je fermerai ma poste prevenez vos gendarmes ma decision est prise au nez des annees hartes que je n aurai pas darmes je m en vaas deserter j irai sur les chenins et qu ils pourront tirer lees en discussie oefening de oorlogsklok bron dit artikel werd opgenomen in w de hert openheid eerlijkheid enz vraag 5 is een brainstorming oorlogsklok wijst drie voor 12 aan new york upi dpa de wijzers van de doomsday klok die al 36 jaar door een groep van wetenschappers gebruikt wordt aa het gevaar voor een kernoorlog grafisch uit te drukken zullen binnenkort drie minuten voor twaalf aanwijzen de 46 wetenschappers waaronder 18 nobelprijdragere die de klok bedienen hebben gisteren de klok bijgesteld de laatste keer werden de wijzers verzet in 1981 toen begonnen werd met de ontwikkeling van kernwapens de klok staat in het james franckinstituut aan de universiteit van chicago en wees in 1947 nog 7 minuten voor 12 aan voor gisteren stond de klok op 4 minuten voor 12 32 i waarom krijgt dit gebeuren zo weinig aandacht 2 zoek drie artikels in de krant van vandaag die volgens jou zonder noemenswaardige reden meer plaats van de zetter krijgen 3 wat is nou de functie van zo n klok 4 is het wel een klok 5 als de klok bij het zogenaamde begin der tijden op 0 uur stond wat zijn dan de redenen om ze bv in 1981 al op zeven minuten voor twaalf te krijgen m a w welke gebeurtenissen in onze geschiede nis zijn zo katastrofaal geweest dat de lange wijzer als het ware rondvloog onderzoek en

schrijfoefening deze opdracht werd pas dit jaar in het pakket opgenomen en vraagt om verandering op twee punten 1 het opzoeken van de woordenschat lijkt me essentieel en 2 een aantal criteria om de artikels te vergelijken zijn nodig dit laatste is echter sterk afhankelijk van wat er op het moment in de actualiteit staat de leerlingen krijgen deze opdracht een weekje van tevoren zodat ze verschillende kranten of tijdschriften kunnen raadplegen zoek in de krant van vandaag alle artikels die betrekking hebben op oorlog bewapeningswedloop vredesconferenties enz rangschik ze in orde van belangrijkheid nummer ze daartoe en schrijf op een apart blad achter elk nummer wat je daar wel of niet belangrijk aan vond lees oefening twee kranteartikels bronnen de antwerpse morgen 16 5 87 en 17 9 87 deze teksten worden telkens vervangen door twee teksten die actueler zijn de volgende artikels verschenen in 1987 in de krant beantwoord eerst de vragen over de afzonderlijke artikels en pas daarna over de gelijkaardigheden in beide artikels 33

vrede saktivisten op flaty3ers tedmology t een 30 tal vredes saties naar helga te taire investeringen kar aktivisten uit 14 progres halen kurreren met noodzakelijke sieve verenigingen hebben de vredesbetogers waren investeringen in onder gistermiddag een ketting gehuld in witte truitjes wijs gezondheidszorg en gevormd rond de stand van met daarop het symbool van ontwikkelingshulp de flag op flanders tech het gebroken geweer en bet initiatief van de nology om uiting te geven skandeerden wapentechno aktie die werd herhaald aan him afkeer van de logie neen vrede techno bij de stands van dassault militarisering van de logie ja zij deelden en ascot ging uit van de belgische industrie pamfletten uit waarin erop medische werkgroep tegen de flag staat voor aero geweest wordt dat de mi atoomwapens space group die alles in litarisering van onze cvdp het werk stelt an militai industrie ekonomisch on re bestellingen en kavpen rendabel is en dat mail d a m 16 5 87 i ga je akkoord met het optreden van de vredesactivisten 2 beschrijf het verband tussen economie en oorlogsindustrie 3 hebben artsen iets te vertellen in het oorlogsdebat 4 heb je zelf enig idee om de bewapeningswedloop te stoppen ocmputer piraten nasa werkt vooral aan nieuwe ruimtewapens hamburg reuter een klub we hebben ook studies eerder had de nasa in van westduitse computer gevelden over ongelukken reaktie op persberichten piraten hackers heeft met raketten en aver caw over de computer inbraak gisteren bevestigd dat ze puter beveiliging aldus ontkend dat in hun span hebben ingebroken in de wau holland woordvoerder databank geheime informa nasa computer zie ook dm van de hamburg chaos com tie was opgeslagen de van dinsdag fi ze vonden puter club ccc span staat in voor de daarin zulk explosief ma hij beweert dat het doel verbinding de ame teriaal hoewel de nasa van zijn klub niet is an rikaanse japanse en esa dat ontkent dat ze zich internationale computer edropese ruimtevaart zelf verplicht zagen an netwerken in de vernieling centra vanuit tokiro werd hum inbraak bekend te te werken maar wel an de gisteren bevestigd dat in maken fouten van deze systemen juni 85 werd ingebroken het complete systeem lag aan het licht te brengen op de computer die het open voor onze vrienden wij hebben gevoel voor japanse ruimte research en ze vonden aanwijzingen verantwoordelijkheid en centrum verbindt met de voor de verdenking dat het daarom zullen wij onze nasa gros van de nasa research geheime informatie over de gericht is op het ontwik nasa niet te grabbel

gooi kelen van nieuwe wapens en d a m 17 9 87 1 gaat het hier nog om het oude begrip inbraak 2 vind je dat zulke praktijken toegelaten zijn of moeten bestraft worden 3 zou er een verschil zijn indien de computer piraten hun bevindingen niet openbaar hadden gemaakt 4 is een regering niet verplicht de bevolking van het land over alles in te lichten 34 vergelijkende vragen bespreek in groep de gelijkenissen en verschillen tussen de vredesactivisten en de computer piraten houd daarbij rekening met bewust pro test of niet overtreding van de wet positieve of negatieve resultaten t o v de bewapeningswedloop sympathie bij het brede publiek enz woordenschat en woordvorming deze oefening zou beter gebaseerd worden op de woordenboek van de opzoek en schrijfoefening zoek de volgende woorden op in je woordenboek of verklaar ze indien je ze reeds kent kernoorlog wapenwedloop wapenrok vredesactivist haviken en duiven militie militieplicht recrutererengewetensbezwaarde burgerdienst abc oorlog dissident nasa maak samenstellingen en afleidingen met de volgende woorden oorlog wapen bom soldaat leger walter de hert verbondstraat 90 2000 antwerpen bibliografie de hert w openheid eerlijkheid acceptatie en respect waar hebben we dat nog gehoord in vonk 1984 2 simon sidney b naar eigen waarden emotionele en sociale ontwikkeling in het voortgezet onderwijs deel 2 praktijkboek rotterdam lem niscaat 1978 vonk themanummer schoolboeken vonk 1986 4 vos jacques en van de laan henk taal vandaag 4 meppel ten brink z d 35